https://doi.org/10.54481/pcss2023.15 **UDC: 314.7**

MIGRATION IN ADOLESCENCE: THEORETICAL APPROACHES
MIGRAȚIA LA VÂRSTA ADOLESCENȚEI: ABORDĂRI TEORETICE

VÎJE Laura, Romania, Bucharest, PhD student, Moldova State University
https://orcid.org/0009-0009-4406-9011

Abstract. This article proposes to debate a highly topical issue nowadays, migration due to social, economic, and political changes, both in developed countries and especially in less developed or developing countries. The main objective of the article is to show the multiple ways of classifying this phenomenon, to which adolescents are subjected, in order to model their own behavior in a new and valuable environment for them. The contemplation of the adolescent with the adoptive place will have a price only when the combination of the material with the spiritual occupies a fundamental place, essential in continuing the adolescent's story on life experience and guiding the young person towards the fulfillment of their own life.

Rezumat. Articolul de față propune dezbaterea unei teme destul de actuală în zilele noastre, migrația datorită schimbărilor sociale, economice, politice, atât în țările dezvoltate, dar, mai ales, în cele mai puțin dezvoltate sau în curs de dezvoltare. Obiectivul principal al articolului este să arate modalitățile multiple de clasificare a acestui fenomen, la care sunt supuși adolescenții, în vederea modelării propriului comportament într-un mediu nou și de valoare pentru acesta. Contemplarea adolescentului cu locul „adoptiv" va avea preț, doar atunci când îmbinarea materialului cu spiritualul va ocupa un loc fundamental, esențial în continuarea poveștii adolescentului asupra experienței de viață și care va ghida tânărul spre împlinirea propriei vieți.

Keywords: adolescent, migration, social change, economic factors, political influences.

Cuvinte cheie: adolescent, migrație, schimbare socială, factori economici, influențe politice.

Introducere

Omul, ca ființă psiho-socială, se definește prin originalitate și unicitate, fiind net superior altor specii prin individualitate, ca „proces de diferențiere și diversificare a organizării lui structural-funcționale" [11, p. 98]. Individualitatea este dată tocmai de această dorință subiectivă de a percepe realitatea diferit și de a interpreta totul în jurul nostru după bunul plac, ținând sau nu seama de părerile celorlalți, conștientizând totuși că „nu există nimic intrinsec în studiul cunoașterii" [2, p. 45]. Astfel, o realitate cunoscută poate fi altceva decât își dorește individul să fie, dorind schimbare pentru propria persoană. Literatura de specialitate arată omul în diferite forme ale activității sale și vorbește despre toate nivelurile și etapele de dezvoltare ale individului. În acest articol, ne vom opri, cu precădere, la etapa adolescenței.

Organizația Mondială a Sănătății definește adolescența ca fiind „perioada de schimbări biologice, psihologice și sociale, care începe și se termină în a doua decadă a vieții" [6, p. 13]. Conform Javier Urra, caracteristica principală a perioadei adolescenței se bazează pe certitudine, dar vulnerabilitate sau pe autocritică și

emotivitate. Aceste caracteristici se amplifică odată cu necesitatea schimbării mediului de trai sau cerința de a renunța la viața obișnuită și a începe construirea unor amintiri noi, în locuri necunoscute și alături de persoane străine, într-o țară neștiută. În acest articol, vom acorda atenție migrației adolescenților către o destinație despre care adolescentul poate presupune acordarea încrederii și siguranței dorite. În ceea ce privește impactul migrației asupra dezvoltării psihosociale a adolescenților, ne putem întreba cum influențează migrația adaptarea psihosocială a adolescenților și identitatea lor în contextul noilor medii culturale?

La nivel științific, migrația adolescenților reprezintă o provocare complexă pentru mulți cercetători, care încearcă să demonstreze cât de important este pentru individ ca locul adoptiv să-i ofere certitudine, stabilitate financiară, dar și emoțională, speranță în siguranța zilei de mâine, lipsa de îndoială și credința în reușită. Apartenența la locul de baștină își pune amprenta asupra gândirii și convingerilor adolescenților, care sunt supuși tranziției locului din diverse motive (dorință personală, urmarea părinților sau din cauza războiului, care în zilele contemporane devine din ce în ce mai apăsător). Provocările complexe ale strămutării se văd în comportamentul adolescentului, fără a avea un aport conștient la acea stare, care „orientează și motivează opțiunile actorilor sociali" [5, p. 159]. Locul lăsat în urmă devine bază, etalon pentru găsirea resurselor tânărului în a încerca satisfacerea dorințelor și atingerii scopului, cu care se dislocă și pe care este nevoit să le admită în căutarea locului de adopție. Din această cauză, nu de puține ori, tinerii își dau seama repede de neconcordanța dintre realitatea găsită și așteptările dorite, fiind astfel nevoiți să caute cât mai curând posibil o altă variantă de locație, pentru îndeplinirea dorințelor și scopului propus. Astfel, migrația continuă în episoade repetate, datorită „forței legăturilor sociale slabe" [4].

Actualitatea cercetării în domeniul migrației adolescenților este susținută de mai multe motive importante, ce reflectă schimbările societății contemporane și provocările semnificative ale conduitei umane impuse de vremuri. Un argument ce susține actualitatea în această cercetare este relația dintre emoțiile, ca legătură afectivă și rațiunea cunoștințelor, legate de locul de apartenență. Legătura dintre concret și abstract, fizic și psihic construiesc o relație perfectă, fiind punct de echilibru în asimilarea de informații, având ca și cauză organizarea internă, cu efect în adaptarea externă, atât de necesară adolescentului implicat în procesul de migrație. Un alt rol important aici, după cum vorbește și Brubaker în capitolul „Ethnicity as Cognition", îl are abstractizarea, care prin limitarea numărului de informații și de date, ajută individul să selecteze corect ideile, prioritizând ceea ce este esențial într-un anumit timp și loc, astfel reducând riscul alunecării pe o pantă puțin convenabilă lui [2, p. 65].

Interesul pentru această temă de cercetare s-a manifestat încă din cele mai vechi timpuri, chiar din preistorie, dovadă fiind existența gravurilor în piatră ce interpretează scene în acest sens, prezente și azi în muzeele istorice din toate colțurile lumii, cu amendamentul că, pe măsură ce se descopereau alte dovezi, cele existente deja păleau în fața celor noi, încercându-se noi datări sau admițând insuficiența dovezilor. Mitologia spune că primii oameni au început să migreze acum 60.000 de ani, din Africa, având ca principală cauză schimbarea climatică, așa cum apar și primele informații despre migrația din Epoca de Gheață, puțin mai târziu, având aceeași și

singura cauză. Odată cu dezvoltarea unor locuri precum Asia sau America, acum aproximativ 20.000 de ani, valurile migratoare au luat amploare, încercând integrarea și adaptarea la noile reguli de trai, la noua realitate, la noua filosofie existențială (https://mythologica.ro). De aceea, putem spune că în construcția adaptării sociale este foarte importantă conferirea de atribuții unui comportament uman, în definitivarea pregătirii și preluării controlului asupra cunoașterii, factor decisiv în sănătatea mintală a omului migrant.

În societatea contemporană, motivele procesului de migrare sunt multiple, datorită societăților care se află mereu în mișcare, în transformare, în ascensiune. Numărul adolescenților care părăsesc țara de origine este în continuă creștere datorită globalizării și schimbărilor socio-economice, datorită diversității culturale și de identitate a adolescenților, cu scopul adaptării lor la sisteme educaționale diferite și diverse, care pot oferi sprijin în integrarea lor școlară, datorită tehnologiilor și noilor modalități de comunicare sau, pur și simplu, pentru a-și urma părinții plecați în străinătate la muncă, urmărind un nivel mai bun de trai sau din cauza schimbărilor în siguranța traiului, provocate de războaie iminente [5, p. 52, 106-120].

Definirea migrației

Conform cercetătorului sociolog contemporan Dumitru Sandu, migrația se definește ca „fenomen social total", fiind „o componentă esențială a proceselor de dezvoltare" [8, p. 9]. Aceasta aduce în atenția cercetătorilor potențialul populației de a valoriza un teritoriu, dar și fezabilitatea societății de a atrage un anumit grup țintă, oferindu-i posibilități și programe academic construite, pentru a acoperi nevoile migranților.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, noțiunea de migrație se definește prin „deplasare în masă a unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul", din diverse motive. În alt context, se discută și migrația ca „deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune în alta". Tot conform DEX, se aduce în discuție migrația capitalului, migrația profesională sau a petrolului. Așadar, scala acestei noțiuni este foarte largă și toate au legătură strânsă cu multiplele „relații dintre fenomenele aflate în schimbare" [7].

În „Sociologia migrației", Horvath definește migrația ca mărirea populației dintr-o anumită zonă a țării și totodată „reducerea relevanței distanței geografice" [5], ceea ce presupune relația om-natură obiectiv construită, în vederea formării „spațiului simbolic de familiaritate, confort și securitate" [5, p. 121-135], având ca efect imediat adaptarea și integrarea. Inițial, aceste așezări geografice au fost construite într-un anumit spațiu după dorința indivizilor de a socializa cât mai repede și util, valorificându-se fiecare colț al zonei de locuit, ceea ce, în viața contemporană, nu se mai regăsește pe lista prioritară a dorințelor migranților, datorită evoluției ascendente a noii tehnologii, cu ajutorul căreia socializarea se poate produce mult mai util și în timp mult mai scurt.

Termenul de migrație, din punct de vedere psihologic, a luat un sens ușor abstract, implicând instinctul prin impulsuri de moment, dar și rațiunea prin analiza amănunțită a actelor omului, în vederea perfecționării activităților indivizilor. Astfel, la Al. Roșca, în „Psihologia generală", găsim o variantă interesantă de abordare a migrației, unde vorbește despre instinct ca „sistem de tendințe și acțiuni, identice la

toți indivizii dintr-o specie" [9], ceea ce presupune că informațiile migrează pe drumul genetic, fără ajutor extern, ci doar pe baza unui mecanism al subconștientului, deja elaborat. În cazul rațiunii, este puțin mai complicat, deoarece aici intervine inteligența, iar migrația acesteia pe cale ereditară se produce în feluri diferite, tocmai pentru că studiile au arătat că inteligența copilului este ereditară de la mamă.

Formele migrației

Pe măsură ce dezvoltarea societăților se accelerează, organismul este nevoit să se adapteze necesităților comunității și să solidifice fenomenele demografice, în funcție de spațiul social. Astfel, se poate vorbi despre prima clasificare a formelor migrației: voluntară și involuntară. Migrația voluntară se poate confunda cu „mobilitatea spontană" [7, p. 18] și se caracterizează prin dorința intrinsecă de strămutare dintr-o parte a țării în alta sau chiar peste hotare, cu scopul de a găsi un mediu mai confortabil și mai ofertant pentru individ. În sens opus, se găsește migrația involuntară, ce presupune acțiunea unor factori externi asupra individului, care pare forțat să părăsească locul de origine. Migrația involuntară intervine la vârste fragede, atunci când copilul este nevoit să își urmeze părinții în căutarea unui loc de trai valoros pentru nevoile întregii familii. De asemenea, aceasta se regăsește și în situația în care, într-o familie, unuia dintre parteneri i se propune o slujbă mai bună și este nevoit să accepte (din diverse motive), iar celălalt, din dragoste, dorește să-l urmeze, considerând oportună situația creată pentru propria dezvoltare și ascensiune.

O altă formă a migrației o reprezintă migrația internă și migrația internațională. Migrația internă se consideră mobilitatea spațială între regiuni aflate la distanțe mai mari sau mai mici, fără a depăși granițele țării. În sens opus, se regăsește migrația internațională, care presupune tot mobilitatea populației ce iese din teritoriul statului marcat pe hartă, implicând numeroase greutăți și dificultăți, datorită normelor riguroase întâlnite la graniță.

Cercetătorul Horvath vorbește despre o altă tipologie a migrației: permanentă sau temporară. Migrația permanentă, „schimbarea definitivă a țării de origine" [5, p. 20], constă în dorința individului de a rămâne în locul ales pentru tot restul vieții. Acest lucru implică faptul că este nevoit să își declare ședera și, în schimb, primește aviz de ședere permanentă sau beneficiază chiar de preschimbarea tuturor actelor, precum buletin sau permis de conducere, cu excepția pașaportului, care va rămâne emis de țara natală. Presupune un contract de muncă semnat pentru perioadă nedeterminată, dar și găsirea unei locuințe care să asigure migrantului tot confortul, deși se va face mereu diferența între un individ originar și un imigrant. Migrația temporară presupune mai puțină rigurozitate din partea statului, deși este dispus să-i ofere aceeași siguranță ca și tuturor celorlalți cetățeni. Este doar o „rezidență susținută într-o altă țară decât țara în care o persoană are domiciliul permanent" [5, p. 20]. Pentru societate, poate fi mai dificil de gestionat această migrație, deoarece rigurozitatea cercetării asupra șederii poate fi defectuoasă, din moment ce imigrantul nu are un statut stabil.

Se poate vorbi și despre migrație individuală sau de grup ca altă formă de migrație. Migrația individuală presupune dislocarea din locul de origine a unei singure persoane, având ca scop găsirea unui loc de ședere care să-i satisfacă nevoile și dorințele. Este singur răspunzător pentru deciziile luate. Pe de altă parte, migrația de

grup constă în deplasarea către o altă destinaţie a mai multor oameni, reprezentând familie, prieteni, cunoscuţi, care merg împreună având acelaşi scop comun.

Migraţia poate fi legală sau ilegală (frauduloasă). Prin migraţie legală se înţelege că imigrantul va avea toate actele în regulă pentru emigrare şi „se conformează tuturor rigorilor legale" [5, p. 24], respectând toate normele impuse de statul adoptiv. Migraţia ilegală (iregulată) poate fi privită atât de „statele de origine, care nu îi lasă să părăsească ţara, fie de către statele de destinaţie", care nu sunt de acord să îi primească. Aceste situaţii apar datorită unor fraude sau infracţiuni comise de cetăţeanul care doreşte să migreze în alt stat.

Motivele migrării

În cazul adulţilor, migrarea se ia în calcul atunci când aceştia doresc un mediu de trai mai bun sau o slujbă mai bine plătită. Această migraţie se realizează datorită dezechilibrului economiei ţărilor de origine şi echilibrului ţării de adopţie, deoarece migraţia va creşte invers proporţional cu capacitatea societăţilor de absorbţie a migranţilor. Economia ţărilor se poate dezechilibra cu uşurinţă atunci când vine vorba de o masă mare de oameni care invadează ţara, iar aceasta este luată prin surprindere. Este interesant de aflat de ce acceptă o ţară mulţi migranţi? Care sunt beneficiile unei ţări dacă economia se dezechilibrează? Aceste întrebări sunt uşor de replicat atunci când e vorba de oameni, de nevoile lor, de dorinţele lor, de emoţiile lor, de stresul posttraumatic în urma separării de familie şi datorită ajustării la o ţară nouă şi o cultură diferită [5, p. 26].

Diversitatea culturală poate fi un alt motiv care va contribui negreşit la găsirea destinaţiilor de vis şi la alegerea unei societăţi care acordă o atenţie sporită eficacităţii diferitelor politici şi unor programe de sprijin pentru adolescenţii migranţi, inclusiv programe de integrare, servicii sociale şi educaţionale, „oferindu-i anumite resurse esenţiale" [5, p. 28]. Aceşti factori vor pune bazele formării unei diaspore unice şi originale, cu remitenţe către comunităţile de origine, dar cu posibilitate de dezvoltare personală şi profesională pentru adolescenţi. Cel mai important efect al adaptării psihosociale a adolescenţilor implicaţi în procesul de migraţie este chiar această reuşită în carieră, care îşi are termenul peste timp, datorită provocărilor semnificative legate de noul mediu cultural şi social. Valoros pentru adolescenţii migranţi, din acest punct de vedere, ar fi atât oportunitatea de educaţie, ce stă la baza atingerii scopurilor propuse, cât şi participarea la programele academice specifice, în vederea nuanţării ideilor tinerilor originari din diverse locuri ale lumii, strânşi într-o comunitate cu aceleaşi intenţii şi dorinţe, cu aceleaşi scopuri şi convingeri.

În era contemporană, cel mai aprig motiv al migrării pare a fi teama de „războaiele civile şi distrugerea mediului" [5, p. 143]. Aceste conflicte politice au ca rezultate imediate refugierea indivizilor către medii necunoscute, fără cunoaşterea detaliilor despre acestea, dar atât de dorite, fiind împinşi de instinctul de conservare.

Important în migraţie

Procesul de migraţie poate avea un impact deosebit asupra sănătăţii mintale a adolescenţilor. Tinerii trebuie să se asigure că societatea nouă are suficiente resurse şi servicii care pot fi îmbunătăţite în acest sens. Aceste servicii trebuie să se bazeze pe drepturile şi protecţia adolescenţilor, oferindu-le siguranţa necesară şi certitudinea respectării principiilor reflectate în activităţile imigranţilor. Prin aceasta, se poate

consolida dorința indivizilor de a contribui la diversitatea culturală şi la dezvoltarea comunităţilor de destinaţie, fără a fi condiţionaţi, ci pur şi simplu din dorința proprie de a răsplăti locul care le-a asigurat securitatea mult dorită.

De asemenea, migrația implică riscuri şi vulnerabilităţi cu care adolescenții se pot confrunta în societatea adoptivă, cum ar fi exploatarea, traficul de persoane şi discriminarea. Un rol important îl joacă aici comunitatea şi societatea civilă, care trebuie să sprijine adolescenții prin implicarea organizaţiilor neguvernamentale şi a voluntarilor, care să furnizeze servicii de specialitate grupului de migranți. Odată îndeplinite aceste dorințe şi necesităţi, putem vorbi despre o adaptare psiho-socială corespunzătoare şi posibilă.

Concluzii

Migrația, ca schimbare a vieții contemporane, atrage după sine adaptarea psiho-socială, care poate fi interpretată la nivel fizic, prin prisma legăturii cu familia şi trăsăturile evidente în conduită, dar şi la nivel spiritual, prin conştientizarea motivelor, exprimarea idealurilor şi expunerea concepției despre lume şi viață. Migrația, ca problematică a lumii contemporane, trebuie să ia în considerare factori importanți precum sănătatea mintală, care ține de factorii interni ai fiecărui individ, împăcarea cu sine printr-o imagine de sine reală şi cât mai aproape de adevăr, dar şi regăsirea identității, care ajută adolescentul să se concentreze asupra influenţelor de context şi să răspundă prompt la integrarea în relațiile sociale, atât de necesare în succesul propriu. Într-un context stresant, particularităţile fizice şi psihice ale tânărului influențează maturizarea şi înțelepciunea acestuia, vizibile în comportamentul şi personalitatea profund afectate.

În concluzie, migrația adolescenților a necesitat şi necesită o atenție deosebită în găsirea soluțiilor inovatoare pentru a răspunde provocărilor semnificative ale lumii contemporane, în dorința de adaptare psiho-socială convenabilă a adolescentului implicat în procesul de migrație.

Bibliografie

1. Antonsich, M., Meanings of place and aspects of the Self: an interdisciplinary and empirical account, In: GeoJournal, nr. 75, 2010, pp. 119-132.
2. Brubaker, R. et al., Ethnicity as cognition, In: Theory and Society, Library of Congress Cataloging-in-Publication, 2004, pp. 31-64.
3. Huisman D. Dicționar de opera majore ale filosofiei. București: Editura Enciclopedică, 2001.
4. Granovetter M., Swedberg R. The sociology of Economic Life, Editura Westview, 1992.
5. Horvath I. Sociologia migrației. Teorii şi studii de caz românești. Iași: Editura Polirom, 2009.
6. Javier Urra. Adolescența, București: Editura Litera, 2022.
7. Sandu D. Fluxurile de migrație în România, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984.
8. Sfântul Augustin, Despre minciună, Ediție bilingvă, Surse Clasice.
9. Roşca Al. et al. Psihologie general. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1976.
10. Zlate M., Manual de psihologie, București: Editura Aramis, 2005.